

หน่วยที่ 4

สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการปกครองตามรัฐธรรมนูญ

พระมหากษัตริย์

ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล
ฐานะของพระมหากษัตริย์

1. ทรงเป็นประมุขแห่งรัฐ และทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้
2. ทรงเป็นพุทธมามกะและทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก (ม.9)
3. ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย (ม.10)

พระราชอำนาจ

พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจ โดยมีผู้นำความกราบบังคมทูลและลงนามรับสนองพระบรมราชโองการตามแต่กรณีดังนี้

- ❖ ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการสถาปนาฐานันดรศักดิ์และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์, ทรงเลือกและ ทรงแต่งตั้งองคมนตรี หรือให้องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งได้ตามพระราชอัชฌาศัย, ทรงแต่งตั้งและการให้ข้าราชการในพระองค์และ สมุหราชองครักษ์ พ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตามพระราชอัชฌาศัย , การแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์และการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเทียบบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์เป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะ
- ❖ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
- ❖ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึกและสัญญาอื่นกับนานาประเทศ หรือกับองค์กรระหว่างประเทศ ยกเว้นสัญญานั้นมีบทบาทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตประเทศไทยหรือเขตอำนาจแห่งรัฐ
- ❖ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ และถอดถอนฐานันดรศักดิ์ และเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์

คณะรัฐมนตรี

- ❖ คณะรัฐมนตรีเป็นผู้ใช้อำนาจบริหารประเทศ
- ❖ โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารประเทศ
 - นายกรัฐมนตรีต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ม. 201
 - การแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีต้องได้รับพระบรมราชโองการแต่งตั้งฯ โดยมีประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ
 - ตามรัฐธรรมนูญฯ2540 คณะรัฐมนตรีประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี 1 คนและคณะรัฐมนตรีอื่นไม่เกิน 35 คน (ม.201)
- ❖ นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีจะเป็น สส.หรือสว.ในขณะเดียวกันไม่ได้ (ม.204)
- ❖ กระบวนการสรรหานายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีเป็นหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรตาม ม.202
- ❖ ก่อนเข้ารับหน้าที่รัฐมนตรีต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ก่อน และต้องดำเนินการแถลงนโยบายต่อรัฐสภาภายใน 15 วันนับแต่เข้ารับหน้าที่
- ❖ คุณสมบัติของรัฐมนตรีเบื้องต้นตาม ม. 206 มีดังนี้
 - มีสัญชาติไทยโดยการเกิด,อายุไม่ต่ำกว่า 35 ปีบริบูรณ์ สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ฯลฯ
- ❖ การเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงดังนี้

- การพ้นตำแหน่งทั้งคณะ ต่อเมื่อ อายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภา,คณะรัฐมนตรีลาออก,ความเป็นนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตาม ม.216
- ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ ตาย ,ลาออก,ต้องคำพิพากษาให้จำคุก,ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตาม 206 ,สภาผู้แทนราษฎรมิมติไม่ไว้วางใจตาม ม. 185 หรือ 186 หรือถูกถอดถอน ฯลฯ
- การปรับคณะรัฐมนตรีเป็นอำนาจของนายกรัฐมนตรีตาม ม. 217

ตำแหน่งในคณะรัฐมนตรี	รายชื่อ
นายกรัฐมนตรี	พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร
รองนายกรัฐมนตรี	นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ พล.ต.อ.ชิตชัย วรรณสถิตย์ นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ นายพินิจ จารุสมบัติ นายวิษณุ เครืองาม
สำนักนายกรัฐมนตรี	นายสุรนนท์ เวชชาชีวะ นายเนวิน ชิดชอบ
กระทรวงกลาโหม	พลเอกธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา
กระทรวงการคลัง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง	นายทนง พิทยะ นายวราเทพ รัตนากร นายไชยยศ สะสมทรัพย์
กระทรวงการต่างประเทศ	นายกันตธีร์ สุขมงคล
กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา	นายประชา มาลีนนท์
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	นายวัฒนา เมืองสุข
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	นางสุดารัตน์ เกตุราพันธ์ นายอดิศร เพียงเกษ
กระทรวงคมนาคม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม	นายพงษ์ศักดิ์ รักตพงษ์ไพศาล พล.อ.ชัยนันท์ เจริญศิริ นายภูมิธรรม เวชยชัย
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	นายยงยุทธ ดิยะไพรัช
กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	นายสรอรรถ กลิ่นประทุม
กระทรวงพลังงาน	นายวิเศษ จูภิบาล
กระทรวงพาณิชย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์	นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ นายปรีชา เลหาพงศ์ชนะ
กระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย	พล.อ.อ.คงศักดิ์ วันทนา นายเสริมศักดิ์ พงษ์พานิช นายสมชาย สุนทรวัฒน์
กระทรวงยุติธรรม	พล.ต.อ.ชิตชัย วรรณสถิตย์
กระทรวงแรงงาน	นายสมศักดิ์ เทพสุทิน

กระทรวงวัฒนธรรม	นางอุไรวรรณ เทียนทอง
กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	นายประวิฬ รัตนเพียร
กระทรวงศึกษาธิการ	นายจาตุรนต์ ฉายแสง
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ	นายรุ่ง แก้วแดง
กระทรวงสาธารณสุข	นายพินิจ จารุสมบัติ
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข	นายอนุทิน ชาญวีรกูล
กระทรวงอุตสาหกรรม	นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ

รัฐสภา

เป็นองค์กรที่สำคัญที่สุดองค์หนึ่งในการปกครองประเทศ เพราะมีหน้าที่ดังนี้

1. พิจารณาบัญญัติกฎหมายเพื่อใช้ในการปกครองประเทศ
2. ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลหรือฝ่ายบริหาร
3. เป็นสถาบันที่แสดงเจตจำนงสูงสุดของประชาชน

รูปแบบของรัฐสภา มี 2 รูปแบบคือ

1. สภาเดี่ยว หมายความว่า คนที่เป็นสมาชิกสภาจะอยู่ที่เดียวกันทั้งหมด เวลาพิจารณากฎหมาย จะผ่านหรือไม่ผ่านก็พิจารณากันในคราวเดียวกัน

2. สภาคู่ หมายความว่า การที่กำหนดให้มี 2 สภาถ้าสภาหนึ่งพิจารณาเรียบร้อยแล้ว ก็ต้องส่งให้อีกสภาหนึ่งพิจารณากันอีกที

ข้อแตกต่าง สภาเดี่ยวพิจารณากฎหมายทีเดียวเสร็จเร็วดีไม่อาจไม่รอบคอบ ส่วนสภาคู่พิจารณา 2 ครั้งทำให้ล่าช้าแต่มีความรอบคอบดีกว่าแบบสภาเดี่ยว

รัฐสภาไทยเท่าที่ผ่านมาเคยมีการให้รัฐสภาทั้ง 3 แบบคือ

- สภาเดี่ยว สมาชิกมาจากการแต่งตั้งทั้งหมด มักเกิดขึ้นภายหลังการปฏิวัติ
- สภาเดี่ยว สมาชิกมาจากการแต่งตั้ง และเลือกตั้งมานั่งรวมกันทำหน้าที่เหมือนกัน
- สภาคู่ สภาหนึ่งมาจากการแต่งตั้ง อีกสภาหนึ่งมาจากการเลือกตั้ง (ใช้ในรัฐธรรมนูญ ปี 2534)
- สภาคู่ ทั้งสองสภามาจากการเลือกตั้ง (ใช้อยู่ในปัจจุบันรัฐธรรมนูญปี 2540)

***ข้อสังเกต การใช้สภาคู่มักใช้เมื่อบ้านเมืองอยู่ในสภาพปกติ

รัฐสภาไทยตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ 2540 มีสาระสำคัญดังนี้คือ

เป็นสภาคู่ ประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา สมาชิกมาจากการเลือกตั้งโดยตรง (one man one vote)

วุฒิสภา

- หน้าที่
 - 1) กลั่นกรองกฎหมาย
 - 2) ควบคุมการทำงานของรัฐบาล (ม.182,ม.183)หรือขอเปิดอภิปรายเพื่อให้ คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงโดยไม่มีการลงมติ
 - สมาชิกวุฒิสภาไม่น้อยกว่า 3 ใน 5 มีสิทธิขอขอเปิดอภิปรายเพื่อให้ คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงโดยไม่มีการลงมติ (ม.187)
 - สมาชิกวุฒิสภาทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้(ม.183)
 - 3) การคัดเลือกบุคคลที่จะมาดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระต่าง ๆ เช่นการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่ง คณะกรรมการการเลือกตั้ง(ม.136) ,ผู้ตรวจการแผ่นดินรัฐสภา(ม. 196) , ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ (ม.255) ,ประธานศาลปกครองสูงสุด (ม. 278) ,คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ม.297) และคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน (ม.312)

4) การถอดถอนนักการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระต่าง ๆ

- วุฒิสภามีอำนาจในการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งในรัฐบาลและบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามที่ได้ระบุไว้ใน ม.303 ได้ตามกระบวนการในรัฐธรรมนูญฯ สมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้ดำเนินการถอดถอนสมาชิกวุฒิสภาออกจากตำแหน่งได้ (ม.304)

- มีสมาชิกจำนวน 200 คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต โดยใช้จังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง(ม 122)... (เดิมในรัฐธรรมนูญฯ 2534 มาจากการแต่งตั้งของนายกรัฐมนตรี)
- มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 6 ปี เป็น ส.ว.ได้เพียง 1 สมัย(ม.130)
- ผู้สมัครต้องไม่สังกัดพรรคการเมือง อายุไม่ต่ำกว่า 40 ปี(ม.126) และไม่มีกรหาเสียง เป็นเพียงแต่การแนะนำตัวเท่านั้น (ม .129)

สภาผู้แทนราษฎร

- หน้าที่
 - 1) ออกกฎหมาย(นิติบัญญัติ)
 - 2) ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน เช่น ตั้งกระทู้ถาม,อภิปรายไม่ไว้วางใจ
 - ส.ส.ทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้(ม.183)
 - ส.ส. จำนวนไม่น้อยกว่า 2 ใน 5 ของทั้งหมดขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ นายกรัฐมนตรีได้(ม.185)
 - ส.ส. จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของทั้งหมดขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ รัฐมนตรีเป็นรายบุคคลได้ (ม.186)
 - 3) เลือกตั้งและถอดถอนนายกรัฐมนตรี (ม.202)
 - 4) ถอดถอนรัฐมนตรี
 - ส.ส. ไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 หรือประชาชนไม่น้อยกว่า 50,000 คน (ม304) สามารถยื่นถอดถอนรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่ง (ม. 303) ต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้ ป.ป.ช.ได้สวนถอดถอนได้
 - 5) เป็นปากเป็นเสียง และรักษาผลประโยชน์ของประชาชน โดยรับฟังปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนเสนอต่อรัฐบาลเพื่อแก้ไข
- ประกอบด้วยสมาชิก จำนวน 500 คนโดยมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต 400 คน มาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ 100 คน
- มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี เป็น ส.ส.ได้ไม่จำกัดสมัย
- ผู้สมัครต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียว นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 90 วัน , อายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี ,มีสัญชาติไทยโดยการเกิด ,การศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี

ตำแหน่งในสภา

- ประธานสภาและรองประธานสภา
 - ในการประชุมครั้งแรก หลังพิธีเปิดประชุมสภาผ่านไปแล้ว สมาชิกที่อาวุโสที่สุดของสภจะทำหน้าที่ประธานชั่วคราว เพื่อดำเนินการเลือกประธานสภา
 - ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานสภา (ม.91)
- ผู้นำฝ่ายค้าน
 - ผู้นำฝ่ายค้านคือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรที่มีสมาชิกในสังกัดของพรรคคนมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีและมีจำนวนมากที่สุดในบรรดาพรรคการเมืองที่สมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี แต่ไม่น้อยกว่า 1 ในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมด..(ม.120)

- วิปรัฐบาล, วิปฝ่ายค้าน คือ คณะกรรมการที่ทำหน้าที่คอยประสานงานในพรรคร่วมรัฐบาลหรือพรรคร่วมฝ่ายค้าน ในกรณีที่มีคณะรัฐมนตรีหรือฝ่ายค้านมีพรรคการเมืองหลายพรรครวมกันจัดตั้งรัฐบาลหรือทำหน้าที่ฝ่ายค้าน

การประชุมของสภา

- ❖ มีการเรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกภายใน 30 วันนับแต่วันเลือกตั้ง ส.ส.(ม.159)
- ❖ ในปีหนึ่งมีสมัยประชุมสามัญทั่วไป และสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ สมัยประชุมสามัญหนึ่งมีระยะเวลา 120 วัน (ม.160)
- ❖ การเรียกประชุม, การเปิดสมัยประชุม การปิดสมัยประชุม กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา
- ❖ การเรียกประชุมนอกสมัยประชุมสามัญ เรียกว่า “การประชุมสมัยวิสามัญ” (ม. 162) อาจเกิดขึ้นได้จากความจำเป็นเร่งด่วน อาจเกิดขึ้นได้โดย
 - สส.และสว.ทั้งสองสภารวมกันหรือ เฉพาะแต่ ส.ส. จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งสองสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ทั้งสองสภาเข้าชื่อเรียกร้องตาม ม. 163
- ❖ ในสมัยประชุมห้ามมิให้จับ คุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกสภา ไปทำการสอบสวน ตาม ม. 165
- ❖ การยุบสภา
 - สามารถเกิดขึ้นได้ตามรัฐธรรมนูญ ม.116 กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา
 - เป็นวิธีการแก้ความขัดแย้งระหว่างสภาผู้แทนราษฎรกับฝ่ายบริหาร(รัฐบาล)
 - เป็นอำนาจของนายกรัฐมนตรีที่จะเสนอให้มีการยุบสภาฯ โดยต้องกำหนดให้มีการเลือกตั้งใหม่ภายใน 60 วัน (ถ้าสภาผู้แทนครบตามวาระจะจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ภายใน 45 วัน ตาม ม. 115)
 - การยุบสภาจะยุบเฉพาะสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับวุฒิสภา

ตุลาการ (ศาล)

ศาลมีอำนาจในการพิพากษาคดีให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ(อำนาจตุลาการ) ตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ศาลจึงเป็นสถาบันที่สำคัญที่ให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน (รัฐธรรมนูญฯ 2540 เพิ่มศาลปกครอง และศาลรัฐธรรมนูญ)

หลักสำคัญในการใช้อำนาจศาลคือ

1. การวางระบบศาลให้ดำเนินการพิพากษาคดีด้วยความยุติธรรม
2. มีหลักประกันความเป็นอิสระของผู้พิพากษา เพื่อให้สามารถตัดสินใจคดีต่าง ๆ ได้โดยปราศจากการบีบบังคับหรืออิทธิพลจากอำนาจอื่น ๆ(ม.249)

(กระทรวงยุติธรรม มีขึ้นครั้งแรกในสมัย รัชกาลที่ 5 แห่งราชวงศ์จักรี ต่อมาสมัยการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ได้มีการประกาศใช้ พ.ร.บ.พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ.2477 ซึ่งเป็นกฎหมายที่จัดระบบการศาลตั้งที่เป็นอยู่ทุกวันนี้)

ศาลตามรัฐธรรมนูญฯ 2540 มี 4 ศาลดังนี้คือ

1. ศาลรัฐธรรมนูญ
2. ศาลยุติธรรม
3. ศาลปกครอง
4. ศาลทหาร

ศาลรัฐธรรมนูญ

- ประกอบด้วยประธานศาลรัฐธรรมนูญคนหนึ่งและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอื่นอีก 14 คน
- พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา
- มีหน้าที่สำคัญดังนี้คือ

- 1) พิจารณาวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่ (ม.262)
- 2) พิจารณาวินิจฉัยร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภาแล้วแต่กรณีให้ความเห็นชอบแล้วแต่ยังไม่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้หรือตราขึ้นโดยไม่ (ม.263)
- 3) พิจารณาวินิจฉัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดีใดที่ศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เว้นแต่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า คำโต้แย้งของคู่ความไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องไว้พิจารณาก็ได้ (ม.264)
- 4) พิจารณาวินิจฉัยกรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ (ม.266)

ศาลยุติธรรม

- ศาลยุติธรรม มีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นมากที่สุด โดยเฉพาะกับผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิด (ม.237,241,242) นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับพยาน (ม.247)
- ศาลยุติธรรมมี 3 ชั้น คือศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา
- ให้มีศาลแพ่งคดีอาญา ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกาด้วย ม.272)

ศาลปกครอง

- มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทางปกครอง เช่น ข้อพิพาทระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ,เจ้าหน้าที่ของรัฐหรืออยู่ในกำกับของรัฐกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอื่นใด(ม.276)
- ปัจจุบันมี มีศาลปกครองมี 2 ชั้น คือ ศาลปกครองสูงสุด และศาลปกครองชั้นต้น (ม. 276)

ศาลทหาร

- ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทหาร และคดีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ (พ.ร.บ.ธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 สังกัดกระทรวงกลาโหม เขตของทหารที่เรียกว่า จังหวัดทหารจะมีศาลทหาร พิจารณาคดีบุคคลที่อยู่ในอำนาจของทหารเท่านั้น ถ้าทหารทำผิดร่วมกับพลเรือนต้องขึ้นศาลยุติธรรม ศาลทหารไม่มีอุทธรณ์ หรือฎีกาแต่ให้มีทนายได้)

พรรคการเมือง

ประวัติและความสำคัญของพรรคการเมือง

- พรรคการเมือง หมายถึงกลุ่มบุคคลที่มีอุดมการณ์และความคิดทางการเมืองในทิศทางเดียวกันรวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมืองตามวิถีการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยรวมกลุ่มบุคคลนี้สามารถรวมกันเป็นพรรคการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ และแสวงหาการสนับสนุนจากประชาชนเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยชอบธรรม (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ;2539)
- พรรคการเมืองของไทย ถือกำเนิดขึ้นเป็นครั้งแรก ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 โดย ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นผู้ริเริ่ม จัดตั้ง “พรรคก้าวหน้า” ขึ้น แต่ยังมีได้จดทะเบียน พรรคการเมืองอย่างเป็นทางการ (พรรคการเมืองพรรคแรกในทางนิตินัย คือ “คณะราษฎร” เกิดขึ้นพร้อมๆ กับการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475)

- จนกระทั่งในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. 2498 ขึ้น เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2498 ถือเป็นครั้งแรกของประวัติศาสตร์การเมืองไทย
- พรรคการเมืองมีความสำคัญต่อระบอบประชาธิปไตย เนื่องจาก
 - เป็นที่สร้างพลังให้กับอุดมการณ์
 - เป็นที่ที่สามารถค้นหาเสียงส่วนใหญ่ของมหาชน
 - เป็นสถาบันที่ทำให้ประชาชนต่างท้องถิ่นสามารถทำงานร่วมมือทางการเมืองได้
- ในอดีตพรรคการเมืองของไทยมีสภาพที่อ่อนแอมีสาเหตุดังนี้ คือ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ 2539:77-79)
 - พรรคการเมืองไทยเป็นพรรคเฉพาะกิจ
 - พรรคการเมืองไทยไม่เข้มแข็ง
 - พรรคการเมืองไทยเป็นพรรคธุรกิจ
 - พรรคการเมืองไทยไม่มีอุดมการณ์อย่างแท้จริง
 - พรรคการเมืองไทยอยู่ภายใต้ผู้มีอิทธิพลทางการเงิน

พรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน และ พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541

- บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมือง (ม.47)
- ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส. ต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมือง (ม .107 วรรค 4)
- พรรคการเมืองมีหน้าที่สำคัญ ในการสรรหาคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมลงรับสมัครรับเลือกตั้งในนามของพรรค ,วางนโยบายของพรรคที่จะนำไปบริหารประเทศแล้วดำเนินการหาเสียงเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนทราบ
- พรรคการเมือง สามารถส่งสมาชิกเข้าเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเขตละหนึ่งคนเท่านั้น
- ม.328 ในรัฐธรรมนูญ ๒540 กำหนดให้ตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญฯ จึงเป็นผลให้มีการตรา **พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541** ขึ้นมีสาระที่สำคัญดังนี้คือ
 - การจัดตั้งพรรคการเมืองมีแนวทางปฏิบัติดังนี้
 1. ผู้จัดตั้ง จำนวนตั้งแต่ 15 คนขึ้นไป อายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์และไม่มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ
 2. การประชุมจัดตั้ง ผู้จัดตั้งพรรคการเมืองต้องจัดให้มีการประชุมเพื่อจัดตั้งพรรคตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในประเทศของคณะกรรมการเลือกตั้ง เพื่อ กำหนดนโยบาย,กำหนดข้อบังคับพรรค และ เลือกตั้งหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหาร อื่น ๆ ของพรรค
 3. ยื่นคำขอจัดตั้ง เมื่อประชุมจัดตั้งแล้ว ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคยื่นขอจัดตั้งพรรคต่อ นายทะเบียนพรรคการเมือง
 4. ประกาศในราชกิจจานุเบกษา นายทะเบียนรับจัดแจ้งการจัดตั้ง พรรคการเมืองด้วยการประกาศในราชกิจจานุเบกษาโดยระบุ ชื่อพรรคการเมือง ภาพเครื่องหมาย และนโยบายพรรค , ข้อบังคับของพรรค, ชื่อหัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค เลขานุการ เกรียณุญิก โฆษก และกรรมการบริหารพรรค อื่น ๆ
 - พรรคการเมืองไทย มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้มีประธานกรรมการการเลือกตั้ง เป็นนายทะเบียนพรรคการเมือง มีหน้าที่ในการรับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง

การเลือกตั้ง

- การเลือกตั้งเป็นกระบวนการสรรหาผู้ปกครองหรือรัฐบาลโดยสันติวิธี และมีคุณประโยชน์ ดังนี้ คือ
1. สร้างความชอบธรรมให้กับอำนาจ รัฐบาลหรือผู้ปกครองที่มาจาก การเลือกตั้งสามารถกระทำการต่าง ๆ ในนามประชาชนได้อย่างเต็มที่ เพราะได้รับอำนาจจากประชาชน
 2. เป็นกลไกแห่งการสืบทอดอำนาจโดยสันติ การเลือกตั้งแต่ละครั้งอาจทำให้มีการเปลี่ยนแปลง นายกรัฐมนตรี หรือเปลี่ยนกลุ่มการเมืองที่เข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารประเทศคือเป็นรัฐบาลนั่นเอง

** การเลือกตั้งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับระบอบประชาธิปไตย ในทุกประเทศที่เป็นประชาธิปไตย จะต้องมีการจัดให้มีการเลือกตั้งเสมอ เพื่อเป็นหลักประกันให้รัฐบาลปกครองเพื่อประชาชน หรือเพื่อให้ประชาชนมีโอกาสเปลี่ยนแปลงผู้ปกครอง***

การเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ๒540

- การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา เป็นการเลือกตั้งโดยใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ หมายถึง ประชาชนทุกคนจะไปใช้สิทธิเลือกตั้งด้วยตนเองแต่การเลือกจะใช้วิธีลับโดยการทำเครื่องหมายและหย่อนบัตรในคูหาเลือกตั้ง
- การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนมี 2 ประเภท คือ การเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ
- การเลือกตั้งแบบแบ่งเขตมีสาระสำคัญดังนี้คือ
 - ผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เขตละ 1 คน
 - การกำหนดเขตเลือกตั้ง ให้คำนวณจำนวนราษฎรต่อสมาชิก 1 คน โดยคำนวณราษฎรทั้งประเทศตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศในปีสุดท้ายก่อนปีที่มีการเลือกตั้ง เฉลี่ยด้วยจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 400 คน จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละจังหวัดจะมีได้ ให้นำเอาจำนวนราษฎรต่อสมาชิก 1 คน มาเฉลี่ยจำนวนราษฎรในจังหวัดนั้น ถ้าจังหวัดใดมีราษฎรไม่ถึงเกณฑ์ให้มีสมาชิกสภาผู้แทนในจังหวัดนั้นได้ 1 คน จังหวัดที่มีราษฎรเกินเกณฑ์ให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นอีก 1 คนทุกจำนวนราษฎรที่ถึงเกณฑ์ (ม.102) พรรคการเมืองส่งสมาชิกเข้าเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เขตละ 1 คน (ม.108)
 - ข้อดีของการเลือกตั้งแบบ แบ่งเขตคือ
 1. คนทั่วประเทศมีความเสมอภาค เลือก ส.ส.ได้ 1 คนเท่าเทียมกันทั่วประเทศ
 2. ทำให้เขตเลือกตั้งเล็กลง รู้ตัว ส.ส. ผู้รับผิดชอบได้ชัดเจน ความสัมพันธ์ระหว่าง ส.ส.กับประชาชนจะใกล้ชิดขึ้น
 3. ทำให้คนดี มีความสามารถ แต่ไม่มีเงินมีโอกาสได้รับเลือกตั้งเพิ่มขึ้น
 4. การใช้สิทธิพลท่อมซื้อเสียงอาจจะน้อยลง เพราะประชาชนรู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นอย่างดี
 5. การคัดเลือกตัวบุคคลของพรรคการเมืองจะดีขึ้น เพราะแต่ละเขตผู้แทนมีได้คนเดียวจึงต้องคัดสรรคนดีที่สุดสำหรับเขตนั้น ๆ
- การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ มีสาระสำคัญดังนี้คือ
 - สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อมีทั้งหมด 100 คน
 - การกำหนดวันเลือกตั้ง** กรณีครบวาระ 4 ปี ให้มีการเลือกตั้งใหม่ภายใน 45 วัน ,การเลือกตั้งซ่อม ให้เลือกตั้งใหม่ภายใน 45 วัน , กรณียุบสภา ให้มีการเลือกตั้งภายใน 60 วัน
 - โดยผู้มีสิทธิเลือกตั้ง มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้น โดยเลือกได้บัญชีของพรรคการเมืองเดียวเท่านั้น(ถือว่าเขตประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง) ม.99
 - พรรคการเมือง จัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งพรรคละ 1 บัญชีรายชื่อไม่เกิน 100 คน
 - เมื่อได้คะแนนเสียงจากการเลือกตั้งแล้วจะนำมาคำนวณเพื่อหาสัดส่วนจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมือง
 - ถ้าพรรคการเมืองใดได้รับคะแนนเสียงน้อยกว่าร้อยละ 5 ของจำนวนคะแนนเสียงรวมทั้งประเทศให้ถือว่าไม่มีผู้ได้รับเลือกตั้งในบัญชีรายชื่อนั้น
- การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา มีสาระสำคัญดังนี้คือ
 - ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตนั้นได้ 1 คน (ม.123) โดยใช้จังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง **การกำหนดวันเลือกตั้ง** กรณีครบวาระ 6 ปี ให้มีการเลือกตั้งใหม่ภายใน 30 วัน ,การเลือกตั้งซ่อม ให้เลือกตั้งใหม่ภายใน 45 วัน

- การคำนวณเกณฑ์จำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่แต่ละจังหวัดจะพึงมีให้คำนวณเกณฑ์จำนวนราษฎรเช่นเดียวกับการเลือกตั้ง ส.ส. (ม. 122) ในกรณีที่จังหวัดใดมีสมาชิกวุฒิสภาได้มากกว่า 1 คน ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับคะแนนสูงสุดเรียงตามลำดับจนครบจำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่จะมีได้ในจังหวัดนั้นเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้ง (ม123)

องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ให้ สิทธิ และเสรีภาพกับประชาชน โดยมุ่งหวังให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญ ยังกำหนดให้มีองค์กรตรวจสอบทางการเมืองมากมายหลายองค์กร เพื่อให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของ การปฏิรูปทางการเมือง ที่ต้องการให้เป็นการเมืองใหม่ โดยองค์กรตรวจสอบจะทำหน้าที่แตกต่างกันไปตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรนั้นๆ

- คณะกรรมการการเลือกตั้ง
- ผู้ตรวจราชการแผ่นดินของรัฐสภา
- คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
- ศาลรัฐธรรมนูญ
- ศาลปกครอง
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช)
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- สำนักงานศาลยุติธรรม
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ไม่ใช่องค์กรตามรัฐธรรมนูญ แต่ถือเป็นหน่วยงานที่ ทำหน้าที่ตรวจสอบ)

ผู้ตรวจราชการแผ่นดินของรัฐสภา

เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนในกรณีที่ข้าราชการ พนักงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหรือ ไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายแล้วรายงานให้รัฐสภา ผู้ตรวจการรัฐสภาดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียวคราวละ 6 ปี

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เกิดจาก “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน พ.ศ.2491 ของสหประชาชาติ ” คณะกรรมการชุดนี้มีวาระดำรงตำแหน่งคราวละ 6 ปี และวาระเดียว มีหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยการตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน,เสนอแนะ โยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ ต่อรัฐสภาและรัฐมนตรี ฯลฯ

คณะกรรมการการเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือ กกต. จากบุคคล จำนวน 5 คน ซึ่ง"พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง ตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ที่มีความเป็นกลางทางการเมือง และมีความสุจริตเป็นที่ประจักษ์ ตามมาตรา136 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มีวาระการดำรงตำแหน่ง 7 ปี (มาตรา140) แต่คณะกรรมการการเลือกตั้งชุดแรกมีวาระการดำรงตำแหน่ง 3 ปี 6 เดือน(มาตรา322)

กกต.ชุดแรก (27 พ.ย.40 - 26 พ.ค.44)

กกต.ชุดที่สอง (21 ต.ค.44 - ปัจจุบัน)

ที่มาคณะกรรมการการเลือกตั้ง

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง อยู่ในหมวด 6 รัฐสภา ส่วนที่ 4 คณะกรรมการการเลือกตั้ง และมีอยู่ด้วยกันทั้งหมด 13 มาตรา ในมาตรา 136 ซึ่งเป็นมาตราแรกของส่วนที่ 4 นี้ บัญญัติสาระสำคัญของที่มา

ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง จำนวน 5 คน ว่าเป็น บุคคลซึ่ง "พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง ตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมืองและมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์"

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

เมื่อได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งมีการกำหนดองค์กรอิสระขึ้นรวม ๘ องค์กร หนึ่งในจำนวนนั้น ได้มีองค์กรหนึ่งที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เรียกว่าคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นหน่วยราชการที่เป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ต่อมาในวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ (ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๒ ประกาศราชกิจจานุเบกษาเล่ม ๑๑๖ ตอนที่ ๑๑๔ ก วันที่ ๑๗ พ.ย. ๒๕๕๒) เป็นผลให้สำนักงานป.ป.ป. ได้ถูกยุบเลิกไป และได้มีการจัดตั้งเป็นสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ที่เรียกโดยย่อว่า "สำนักงาน ป.ป.ช." ขึ้น (ประกอบด้วยประธาน 1 คนและกรรมการอีก 8 คน)

การสรรหาและการเลือกกรรมการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติให้ดำเนินการดังนี้

- ๑) ให้มีคณะกรรมการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีหน้าที่สรรหาและจัดทำบัญชีรายชื่อ
- (๒) ให้ประธานวุฒิสภาเรียกประชุมวุฒิสภาเพื่อมีมติเลือกบุคคลผู้ได้รับการเสนอชื่อในบัญชีตามข้อ (๑)
- (๓) ให้ประธานวุฒิสภา ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

วาระการดำรงตำแหน่ง

กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีวาระการดำรงตำแหน่งเก้าปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่จะเข้ารับหน้าที่

อำนาจหน้าที่ : .ในการไต่สวนข้อเท็จจริงและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือ ผู้ดำรงในคณะรัฐมนตรี และสมาชิกรัฐสภา รวมถึงตำแหน่งอื่นตามที่กฎหมายกำหนด ว่าร้ายรอยผิดปกติหรือกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่

กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการเปิดเผยบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี

ศาลรัฐธรรมนูญ

- ประกอบด้วยประธาน 1 คน และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอีก 14 คน โดยมีประธานวุฒิสภาเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้ง มีวาระการดำรงตำแหน่ง 9 ปี
- มีอำนาจหน้าที่ คือ ควบคุมวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติหรือกฎหมายฉบับใด มีข้อขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญหรือไม่

ศาลปกครอง

- ศาลปกครองมีการจัดตั้งตาม พ.ร.บ.จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542
- มีหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษา คดีปกครอง หรือคดีที่เป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยราชการกับเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐด้วยกันเอง
- ให้มีศาลปกครอง สูงสุดและศาลปกครองชั้นต้น (จะมีศาลปกครองอุทธรณ์ด้วยก็ได้ รัฐธรรมนูญ๑2540 ม.276 แต่ปัจจุบันยังไม่มีการจัดตั้งศาลปกครองอุทธรณ์)

*****//*****